

ДӘРІС МАТЕРИАЛЫ

Вебинар тақырыбы: «Сүтті бұзауларды мақсатты түрде өсіру»
Бағыты: Етті және сүтті ірі қара мал шаруашылығы.
Өткізу орны: «ҚазМШЖЖӨҒЗИ», Алматы қ., Жандосов к-сі, 51
Өткізу күні: 10 қараша 2025 жыл, 15.00 сағ.
Эксперт: Сайлаубек Пернебек Жәнісбекұлы, а. ш. ғ. кандидаты

Қазақстанның сүтті мал шаруашылығы өзінің дамуының өтпелі кезеңін бастан өткеруде. Саланы дұрыс ұйымдастырған жағдайда оның рентабельді болмауы мүмкін емес екені белгілі. Еліміздің экономикалық дамуының қазіргі кезеңінде сүтті мал шаруашылығы жоғары өнімді, бәсекеге қабілетті және әрине үнемді болуы керек. Бұл жағдайда ел импортқа тәуелсіз болады. Қазіргі уақытта Республикада 4627,5 мыңға жуық сүтті мал басы, оның ішінде 2257,9 мың бас сиыр бар. Республикалық сүтті мал шаруашылығы палатасының мәліметі бойынша, елімізде алты сүтті малдың тек 53332 асыл тұқымды басы бар, бұл сүтті малдың жалпы санының 2,36%. құрайды. Асыл тұқымды малдың мұндай саны өнімділігі жоғары жануарлар санының қарқынды өсуіне және сүтті мал шаруашылығында жоғары табындардың құрылуына әсер ете алмайды. Сондықтан мал өсірушілердің алдында отандық селекциядағы асыл тұқымды сүтті малды жедел ұлғайту міндеті тұр. Сүтті малдың жалпы санының тек 5,39-ы ауылшаруашылық кәсіпорындарында, бұл өте төмен көрсеткіш. Айта кету керек, сүтті ірі қара мал басының 72%-ы жеке шаруашылықтарда ұсталады және жалпы сүт көлемінің 75%-ы солардың үлесінде. Жеке қосалқы шаруашылықтар – үй шаруашылықтары мен шағын фермерлік шаруашылықтар, шаруа қожалықтары жағдайында сүт өндірудің интенсивті технологиясының элементтерін енгізумен және қолданумен айналысуға мүмкіндік жоқ. Бұл шаруашылықтарда негізінен Қазақстанның аптапты жазы мен қатал қысына жылдар бойы бейімделген әрі жерсіндірілген отандық сүтті ірі қара тұқымдары өсіріледі.

Еліміздің сүтті мал шаруашылығын одан әрі дамыту үшін жүйелі бизнес қағидаты бойынша және мемлекеттің қолдауымен меншіктің барлық нысандарын (ШҚ, ФҚ, МҮ) қоса алғанда, сүтті мал иелері қатарынан сүт кешені және қайта өңдеу кәсіпорны бар сүт кооперативтерін ұйымдастыру жағына бұрылу керек. Елімізде импорттық тұқымдардан өндірілетін сүттің үлесі 6,5 , ал 93,5 отандық тұқымдардан өндірілетінін атап өткім келеді. Қазақстанда голштейн сиырларының өнімді ұзақ өмір сүруі 2-ден 2,5 төлдеуге дейін, ал отандық тұқымдарда ол 6-5 төлдеуге дейін жетеді. Қазғизғи ғалымдарының аналитикалық материалдары бойынша Алатау, Әулиеата, қара-ала және симментал тұқымдарының жаңа отандық тұқымдық түрлерінің сиырларын сынау кезеңінде және сүтті өнімділігі бойынша шоғырландыру процесінде табын бойынша тиісінше 46,4 , 45,1 , 41 , 42,1-ге артық болды, яғни жаңа типтегі табын бойынша орташа сауын 5,0-5,1 мың кг құрады. Алайда, қайта құру кезеңінде бұл типтегі жануарлар жеткілікті мөлшерде көбейтілмеген және олар елдің ірі және тұқымдық жетекші шаруашылықтарында ғана сақталған, лактация үшін орташа табыны 6,5-тен 7,5 мың кг-ға дейін сүт, сүттің майлылығы 3,75-4,1. Осы себепті бұл жоғары өнімді жануарлардың жеке шаруалар мен үй шаруашылықтарын алуға және өсіруге уақыты болмады. Нәтижесінде сиырларды сүтті мал тұқымымен сауу бойынша ел бойынша көрсеткіш төмен. Біздің елімізге "жоғары сүтті" әлемдік сүт тұқымдарын жиі әкелу бүкіл саланың – сүтті мал шаруашылығының қарқынды даму көзі бола алмайды. Осыған байланысты Қазақстанның қатал, ыстық, ыстық жағдайларына бейімделген отандық сүтті мал тұқымдарын қолдаусыз және күшейтілген өсірусіз осы саланың даму қарқындылығын тиімді қамтамасыз ету мүмкін болмайды. Бұл жағдайда үй шаруашылықтары да жоғары өнімді отандық сүтті малмен қамтамасыз етілетін болады. Сүт өндіру технологиясының қарқынды элементтерін, соның ішінде технологиялық процестерді цифрландыруды автоматтандыруды енгізуге мүмкіндік

беретін, әлемдік стандарттардың талаптарына жауап беретін жоғары сапалы өнім өндіруге ықпал ететін кооперативтер құруға, кооперативтер құруға мүмкіндік туады. Неліктен тауар өндірушілерге отандық селекцияның сүт тұқымдарын өсіруге, ал Қазақстанның қатал және ыстық климатына бейімделген жануарлардың қанының міндетті үлкен үлесі бар импорттық тұқымдарды пайдалану кезінде бағдарлау ұсынылады. Себебі отандық тұқымды жануарлар мен жергілікті мал қанының үлесі жоғары, бейімделу қабілеті жоғары отандық селекциялы сүтті мал Қазақстанның табиғи-климаттық және жемшөп жағдайларына бейімделген. Ю.Саморуковтың, в. Ивановтың және Н. Марзановтың мәліметтері бойынша барлық зоотехникалық көрсеткіштер бойынша голштейн сиырлары мал өнімділігінің сүтті бағытындағы отандық ресейлік тұқымдардан төмен болды. Сауу, өндірістік ұзақ өмір сүру ұзақтығы, жалпы сүт майының шығуы бойынша голштейн малы Костроманың өмір бойы сауу деңгейінен едәуір төмен, ал төлдеу ұзақтығы бойынша симментальды (6,1 төлдеуге қарсы 2,34) тұқым. Мәскеу және Ленинград облыстарында жыл сайын тиісінше 1,9-2,5 төлдейтін 68,7 және 83,3 сиыр табыннан шығарылады. Сондықтан біздің әдістемелік ұсыныстарымыз отандық селекциядағы жануарлардың сақталу пайызы жоғары жас жануарларды қарқынды өсіру арқылы сиырлардың сүт өнімділігін арттыруға бағытталған. Генетикалық және өнімді кернеуге төтеп беру үшін біз отандық тұқымдарды генетикалық жетілдірумен, олардың асыл тұқымды, технологиялық және өнімді қасиеттерін жақсартумен, өнімділіктің генетикалық әлеуетін арттырумен, оны әлемдік генофондты қатар қолдана отырып, кейінгі ұрпақтарда сақтаумен айналысуымыз керек. Өйткені Қазақстанның мал сүт өнімділігінің бүгінгі деңгейі Көрші көрші елдердің сиырларының өнімділік деңгейімен бәсекелесе алмайды. Қазақстан Республикасының халқын физиологиялық норма бойынша сүтпен және сүт өнімдерімен қамтамасыз ету үшін жан басына шаққанда жыл сайын 405 кг сүт өндіру қажет, ол үшін 7 млн. тонна сүт өндіру қажет. Ол үшін әр сиырдан қазіргіден 37 көбірек сүт алу керек.

Сүтті мал шаруашылығында жоғары сүтті табындарды құру үшін қашарларды алудың, сақтаудың және өсірудің технологиялық әдістері

Жоғары сауын сиырларды алу және өсіру үшін келесі кешенді шараларды орындау қажет:

- сиырларды дұрыс таңдау және аналарының сүт өнімділігінен жоғары сиырларды алу үшін өндіруші бұқаларды таңдау;
- жақсы дамыған және сау ұрпақ алу үшін бірқатар іс-шараларды сақтау;
- өсудің профилактикалық кезеңінде және ағзаның иммундық жүйесінде жаңа туған бұзаулардың сақталуын арттыру бойынша шаралар қабылдау;
- ананың құрсағындағы бұзаудың өсуін ескере отырып, сиырлар мен бұзауларды ұстауға қолайлы жағдай жасау және оларды дұрыс тамақтандыруды ұйымдастыру;
- жеке торларда немесе қораларда жаңа туған бұзауларға жақсы күтімді қамтамасыз ету;
- Буаз сиырларды төлдеуге дейінгі бөлімде ұстауға қолайлы жағдай жасау және төлдеуге қажетті жағдайлармен қамтамасыз ету;
- сиырлар мен төлдерді төлдеуге дайындау және төлдеуді жүргізу, бұзау мен оның анасына алғашқы ветеринарлық көмек көрсету;
- ағзаның биологиялық ерекшеліктерін және өсуді жоспарлаудың тиімділігін ескере отырып, бұзауларды бағытталған өсірудің қарқынды технологиясының тиімді элементтерін қолдану;
- технологиялық процестерді механикаландыру, автоматтандыру және цифрландыру құралдарын тиімді пайдалану;
- Қашыру жасына және тірі салмағына қойылатын зоотехникалық талаптарды сақтау.

Сүт фермаларында жоғары өнімді сауын табындарын құруға ықпал ететін жоғарыда аталған және басқа да іс-шаралар орындалмаған кезде жағымсыз жақтары болуы мүмкін.

Мысалы: қашарларды мерзімінен бұрын ұрықтандыру өлі туылған денелердің 75-78%-ға дейін жетуіне әкелуі мүмкін.

Жаңа туған бұзауларды алу және сақтау жүйесі

Сүтті мал шаруашылығында жаңа туған бұзауларды алу және сақтау жүйесінің негізгі элементтері:

- сиырлар мен бұзауларды төлдеуге дұрыс дайындау ата-аналық жұптарды ұрықтандыруға дайындауды, кешенді диспансерлеуді, толыққанды тамақтандыруды, ЖБТ-ны, мамандандырылған уыз сүті иммунитетін жасау үшін жаңа туған бұзаулардың жұқпалы ауруларына қарсы құрғақ қылшықты сиырларды вакцинациялауды қамтиды;

- ұзау туған кезде оны окшауланған бокстарда немесе дезинфекцияланған қораларда қабылдау барысында зоогигиеналық талаптардың жоғары деңгейде сақталуы

- бұзау туылғаннан кейін 05-1,0 сағат ішінде уыздың бірінші бөлігін міндетті түрде ішкізу;

- өмірдің алғашқы 2-3 күнінде жаңа туған бұзауды аналық уыз сүтімен ішудің режимі мен әдісін сақтау;

- бұзауларды ұстау үшін жеке торлармен немесе жеке үйлермен жабдықталған ауыспалы секциялық профилакторияларды пайдалану;

- босану бөлімшелері, босану – профилакторлық блоктары "бос-бос емес" қағидаты бойынша болуы тиіс.

Жасалған жоспар мен кестеге сәйкес дені сау бұзауларды уақтылы алу, оларды сақтау және өсіру сүт мал шаруашылығындағы тауар өндірушілердің басты міндеті болып табылады. Дені сау, өміршең ұрпақ алу жүйесі ата-аналардың жұптарын олардың шығу тегі, өнімділігі мен үйлесімділігін ескере отырып таңдаудан басталады [В. С. Шипилов, в.п. Шишков, в. г. Зароза]. Дені сау бұзауларды алуға және олардың жоғары сақталуын қамтамасыз етуге генетикалық сипаттағы көптеген факторлар, қоршаған орта, өндірісті ұйымдастыру жүйесі, келесі негізгі құрамдас технологиялық элементтердің сақталуы әсер етеді: - бұзаулардың ата-аналарын іріктеу қағидаттарын сақтау; - сиырларды ұшыру технологиясын орындау; - құраған сиырлар тобын қалыптастыру; - құраған сиыр тобын қалыптастыру; - құрғақ сиырлар мен нетельдерді ұстауға және тамақтандыруға қолайлы жағдай жасау; - ферманың ашыту алдындағы бөлімшесінде қонақ үйге үй-жайларды дайындау; - төлдеуге сиырлар мен нетельдерді дайындау; - төлдеу және алғашқы көмек көрсету; - төлдеуді жүзеге асыру үшін санитарлық-зоогигиеналық талаптардың жоғары дәрежесін сақтау; - жаңа туған бұзауды күту бойынша іс-шараларды сақтау: - профилактикалық кезеңде және одан кейін уыз сүтін ішудің физиологиялық әдісі мен әдісін және мазмұнын анықтау; - ауыстырылатын профилакторийлерді пайдалану.

Жаңа туған бұзауларға күтім жасау шаралары

Жаңа туған бұзауларға күтім жасау шаралары 20-дан астам тармақты қамтитын үш негізгі бөлімнен тұрады. Жаңа туған бұзаудың өміршеңдігін бес тармақ бойынша ерте бағалау: Алғаш рет туылғаннан кейін 1-3 минут ішінде бұзау "кеудеге жату" позициясын қабылдауы керек; Бұзау басын шайқайды және басын тік ұстай алады; Ауыз саңылауы жабық, ауа танау арқылы тартылады: * Тыныс алу тұрақты және терең болады (20-дан 40-қа дейін тыныс алу бір минут); 20-40 минут ішінде бұзау көтерілудің алғашқы сәтті әрекеттерін жасайды, бұзау туылғаннан кейін бір сағаттан кейін ғана тұрақты тұра алады. Бұзауға алғашқы көмек көрсету жөніндегі іс-шаралар: Мұрын мен ауызды шырыш қалдықтарынан босатыңыз; Қажет болса, сорғыны қолданыңыз; Шырышты жақсы бөлу үшін бұзау мен артқы аяқтарды көтеруге болмайды; Кіндікті тексеру және дезинфекциялау; Уыз сүтін уақтылы беру: - туылғаннан кейін ½ сағаттан кейін, - бір сусынға шамамен 1-2 литр уыз сүті, - мүмкін-бұзау өмірінің алғашқы 6 сағатында 2 тәсіл үшін; - Алғаш рет өмірдің 6 сағатында бұзау дене салмағының кем дегенде 6 % - на сәйкес келетін уыз сүтін ішуі керек, ал бірінші күні - тірі салмақтың 20% - на дейін. Өлсіз

бұзаулардың тіршілік әрекетін қолдау шаралары Сорғымен тыныс алу жолдарын тазарту; * Бастың артқы жағына суық су ағынын жіберіңіз; Тыныс алу жолдарына оттегі немесе ауа беру; Бұзауды "кеудеге жату" күйіне қойыңыз; Кеудеге ичногақты қысым жасау арқылы реттеу; Тыныс алу процесін ынталандыратын дәрі-дәрмектерді қолдану; * Жылумен қамтамасыз ету; Бұзауды тыныс алу ритағына сәйкес таза сүлгімен құрғатыңыз, осы мақсаттар үшін жем сөмкелері мен төсек-орын матасын пайдаланбаңыз; Кіндікті дезинфекциялау; Уыз сүтін уақтылы беру қажет болған жағдайда асқазан түтігі арқылы ауыз қуысына жіберіледі [30,32,34,36,38,]; Ветеринарлық бақылау және одан әрі іс-шаралар. Ауылшаруашылық жануарлары өсіру кезеңінде және өнеркәсіп үшін азық-түлік пен шикізат өндірісінде пайдалану кезінде өмір сүру кезеңдерінің көптеген кезеңдерінен өтеді. Жануарлардың жеке даму процесі өсу мен дамудың өзара байланысты екі процесінің жиынтығын білдіретін онтогенез деп аталады. Өсу-бұл дене салмағының, мөлшерінің және оның мүшелерінің сандық өсуі, ал Даму-бұл организмдегі сапалық өзгерістер, тіндердің, мүшелердің қалыптасуы және олардың функцияларының өзгеруі. Онтогенездегі және пайдалану кезіндегі Жануарлар өмірдің бірнеше негізгі кезеңдерінен өтеді: - жаңа туған нәрестелер, сүтті, сүттен кейінгі және қарқынды даму мен өсу кезеңі, жыныстық жетілу, жетілу және функционалдық белсенділік пен қартаюдың гүлденуі [1,2,3,10]. Жануарлардағы осы кезеңдердің ұзақтығы өсу, даму және өнімді ұзақ өмір сүру кезеңдеріне қолайлы жағдай жасай алатын адамның қызметіне байланысты. Осы кезеңдердің ішінде өмірді сақтау және жануарлардың дамуына мүмкіндік тудыру үшін ең маңызды, маңызды-жаңа туған кезең.

Бұзаулардың жаңа туған кезеңіне күтім жасау

Бұзау туылғаннан кейін бірден ағза анасымен тікелей байланысын тоқтатады. Ол өмір сүрудің күрт өзгерген жағдайларына тап болады, нәтижесінде оның көптеген мүшелері олардың дене функциялары әлі жеткілікті дамымаған жұмыс істеуге мәжбүр болады. Олар тәуелсіз тыныс алуға, дене температурасын реттеуге, қан айналымына, тамақтануға және жаңа тіршілік ету ортасында өмір сүруге бейімделуі керек. Бұзаулардың дамуының осы кезеңінің негізгі белгілері-олардың асқазаны мен ішектерінің эпителийінің глобулиндер мен альбуминдердің, иммуноглобулиндердің тұтас молекулаларының өткізгіштігі, ас қорыту жолдарының жеткіліксіз жұмысы, ондағы тұз қышқылының, кейбір ферменттердің болмауы. Осы кезеңде тауар өндірушінің басты міндеті бұзауды сақтау және оны аурулардан, ең алдымен, сызбалардан, патогендік микробтардың енуінен қорғау, бұзау денесінің қорғаныс жүйесін арттыру шараларын қабылдау болып табылады. Бұзауды қабылдау кезінде жоғарыда аталған шараларды орындағаннан кейін, екінші маңызды сәт-бұзаудың анасының уыз сүтін қысқа мерзімде, яғни ол туылғаннан кейін 0,5-1 сағат ішінде алуы. Бейімделудің осы кезеңінде негізгі тамақтану және дененің қорғанысын қамтамасыз ету бұзау анасының уыз сүті болып табылады. Жаңа туылған бұзаулар иммундық жүйеге қатысты мүлдем қорғаныссыз туылатыны белгілі. Уыз сүтінің бір бөлігі абомазумға еніп, оның иммуноглобулиндері ішектің шырышты қабаты арқылы қанға енгеннен кейін ғана бұзаулардың денесінде қорғаныс қабілеті пайда болады. Сондықтан бұзауларды көрсетілген уақыттан кешіктірмей уыз сүтімен суару міндетті болып табылады. Уыздың қорғаныш қасиеттері белгілі бір дәрежеде бұзаулардың асқазанында сазды микрофлораның дамуына жол бермейтін жоғары қышқылдықпен байланысты. Уыз сүтін алмаған бұзаулар, әсіресе бірінші порция, диареямен ауырады және олардың көпшілігі өледі. Бұзауларды күніне бір басына 6 литрге дейін уыз сүтімен азықтандыру жаңа туған бұзаулардың тірі салмағының өсуін арттырады және оларды гастрознтерит ауруларынан қорғайды. Уыздың мұндай мөлшерін тәулік ішінде 4-5 дозада ішу керек. Уыз сүтін ішудің оңтайлы дозасы оның салмағы бұзаудың тірі салмағының 12-15% болған кезде есептеледі. Бұзауды анасымен бірге денникте (босану қорабында) 6-12 сағат ұстағаннан кейін, онда ананың уыз сүті және ағзаны өзінің иммундық жүйесі іске қосылғанға дейін қорғайтын иммуноглобулиндердің қажетті мөлшері алынады, оларды

эргүрлі құрылымдағы жеке жасушалармен жабдықталған профилакторияларға ауыстырады, онда мұндай жасушалардың саны фермадағы сиырлар санының 16-18% құрауы керек. Туылғаннан кейін бұзау көптеген қоршаған орта факторларына тез бейімделуі керек. Өмірдің алғашқы 2 аптасында барлық күш-жігерді тірі массаны құруға емес, осы бейімделуді жеңілдетуге бағыттау керек. Тыныс алу жолдары, ас қорыту жүйесі және кіндік қалдықтары патогендермен, әсіресе бұзау өмірінің алғашқы сағаттарында жоғары өткізгіштікке ие. Бұзауларға сүт өнімдерін ішуге арналған жабдық әр тамақтандыру алдында мүлдем таза және дезинфекциялануы керек. Осылайша, жас жануарларды одан әрі өсіру үшін максималды зоогигиеналық, технологиялық және ветеринариялық-санитариялық жағдайлар жасау және бұзаулардың өлімінің алдын алу мақсатында жоғарыда аталған принципті шараларды орындау қажет, ал орындалмаған шаруашылықтарда жаңа туған бұзаулардың өлімі 40-50% дейін болады. Жаңа туған бұзаулардың жоғары аурушаңдығына байланысты патогендік микробтық тізбекті бұзу үшін кемінде 20-25 тәулік аралықпен "барлығы бос емес - бәрі еркін" қағидаты бойынша жұмыс істейтін екі босану бөлімшесі болуы қажет. Мұндай технология ТМД-да 1978 жылдан бастап бүгінгі күнге дейін қолданыста. Физиологиялық тұрғыдан толыққанды бұзаулар ананың салмағының 6-8%-на тең тірі салмақпен туылатын, 0,5 - 2 сағат ішінде аяқтарына көтеріліп, жақсы сору рефлексі бар, ал төмен балғырларға летаргиялық, әлсіз, отырықшы және әлсіз сору рефлексі бар бұзаулар жатады. Әрбір отбасылық сүт фермасының иесі жаңа туған бұзауды сақтаудағы уыздың рөлін және оның денсаулығына және келесі өсу кезеңдерінде одан әрі дамуына әсерін білуі керек.

Уыз сүті және оның жаңа туған бұзаулар үшін маңызы

Уыз сүті тұқымдық және өнімді айырмашылыққа байланысты төлдегеннен кейін 3-7 күн ішінде сиырдың сүт безінде пайда болатын құпия. Уыз сүті ақуыздарға, майларға, көмірсуларға, ферменттерге, минералдарға, дәрумендерге, әсіресе АДЕ-ға бай. Уыз сүтіндегі ақуыздардың ішінде альбуминдер мен глобулиндер көп, А-5-6, Е-6 дәрумені сүтке қарағанда 7 есе көп. Уыз сүтінде әдетте 18-22% ақуыз, 5,0-6,7 май болады, олар 24 сағаттан кейін сәйкесінше 7-9% және 3,6-4,0% дейін төмендейді. Бірінші күнгі уыздың тағамдық құндылығы 0,41-0,45 к құрайды, құрамында 93-96 г ақуыз бар, бұл бұзаудың қажеттілігін толығымен қамтамасыз етеді. Уыз сүті бұзау денесін патогендік микрофлораның әсерінен қорғайды және ананың қанымен бірге келетін жатырышilik даму мен тамақтанудан автономды тамақтануға және ол үшін жаңа орта жағдайында дамуға біркелкі ауысуды қамтамасыз етеді. Аш ішектің эпителийі арқылы уыздың кедергісіз шығу мүмкіндігі бұзау өмірінің алғашқы 24-26 сағатында ғана сақталатынын білу керек. Бұл организмнің биологиялық ерекшелігіне байланысты. Осы кезеңде бұзаудың қанында қорғаныш күші бар иммуноглобулиндердің концентрациясы максимумға жетеді және одан әрі өмірдің 2-4 аптасында минимумға дейін төмендейді, бұл уыз сүтімен алынған және асқазан-ішек жолында сіңірілген иммуноглобулиндердің мөлшеріне байланысты. Сондай-ақ, жаңа туған нәрестеге уыз сүтімен колостральды жолмен аналардағы аутоиммунды мүшелердің зақымдануы кезінде белгілі бір жасушалық, орган антигендеріне қарсы пайда болған аутоантиденелер берілуі мүмкін екенін атап өткен жөн. Мұндай антиденелердің бұзау ағзасына енуі ас қорыту мүшелеріне зақым келтіруі, физиологиялық процестің бұзылуына және ферменттердің түзілуіне және олардың тежелуіне әкелуі мүмкін, бұл ас қорытуға, ағзаның мас болуына және диареяға әкеледі. Уыз сүтіне азық-түлік ретінде қарайтын шаруашылықтарда бұзаудың асқазан-ішек жолдарының ауруы бірнеше есе артады және ауру өте қиын. Осылайша, біз мұны білуіміз керек уыз сүті бірегей өнім бола отырып, негізінен бірнеше құнды қасиеттерге ие: - иммуноглобулиндер есебінен жаңа туған бұзаулардың денесін пассивті иммунитетпен қамтамасыз етеді; - лизоцимге байланысты бактерицидтік әсерге ие; - 40 - 50 °С жоғары қышқылдыққа байланысты патогендік микроорганизмдердің дамуын тежейді; - жоғары қоректік, диеталық қасиеттері бар; - Ішекті меконийден (бастапқы нәжістен) тазартады.

Бұзау қанындағы иммуноглобулиндер уыз сүтін ішкеннен кейін 1-2 сағаттан кейін анықталады. Өмірдің алғашқы күні бұзаулардың ішегінде 90 иммуноглобулин А, 59 - IgM, 48-IgA сіңеді. Ресей ғалымдары мен кеңесшісі Р.Буллдың (04.03.2011 ж.) деректері біздің зерттеу нәтижелерімізге сәйкес келеді. Біздің деректерімізге сәйкес, Алатау тұқымды сиырлардағы жалпы ақуыздың, майдың, лактозаның мөлшері туылғаннан кейін алты тәулікке дейін қалыпқа келеді, ал ресейлік селекцияның қара – түрлі-түсті голштейнделген малында сиыр төлдегеннен кейінгі төртінші күннен бастап кәдімгі сүт шығарады. Алатау тұқымды сиырларда төлдегеннен кейін 6 тәулікке сүт өндіреді: май-3,95-4,1, ақуыз-3,69, лактоза-4,4, құрғақ зат-12,97 . Ресейлік ғалымдардың пікірінше, сиырлар төртінші күні қалыпты сүтті шығарады, құрамында 3,7 ақуыз мөлшері 3,5 және құрғақ зат 12,8 . Сондықтан біз туылғаннан кейін 24 сағат ішінде бұзау анасының уызын көп мөлшерде тамақтандыру қажеттілігі туралы айтып отырмыз. Бұл иммундық дененің концентрациясының жоғарылауына және бұзау денесінің иммундық жүйесінің деңгейіне ықпал етеді, ол өзінің қорғаныс жүйесі қалыптасқанға дейін қорғайды [3,4,45]. Жаңа туған бұзаулардың тіршілік ету орғасына бейімделу кезеңінде, әсіресе туылғаннан бастап бір айға дейін сақталуын арттыру үшін асқазан-ішек жолдары мен жоғарғы тыныс жолдарының ауруларынан үнемі алдын-алу шаралары жүргізілуі керек.

«ҚазМШЖЖӨҒЗИ» ЖШС
Басқарма Төрағасының
ғылым жөніндегі орынбасары

Эксперт

Карымсаков Т.Н.

Сайлаубек П.Ж.